

УДК 94(477)-051:090.1:929 І.КРИП'ЯКЕВИЧ

Микола ЛИТВИН, Тамара ЛИТВИН

**ІВАН КРИП'ЯКЕВИЧ ЯК ІСТОРИК, БІБЛЮФІЛ,
ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИЙ ДІЯЧ**

Іван Петрович Крип'якевич (20.06.1886 – 21.04.1967) – один із провідних учнів школи Михайла Грушевського, людина унікального інтелекту й моральної позиції. Людина, яка мала відчуття часу. Народився у Львові у сім'ї вихідця з Холмщини отця Петра Франца Крип'якевича, талановитого письменника, дослідника візантійської гімнографії. Історик був будівничим Наукового товариства імені Шевченка у Львові (створене 1893 р.), а згодом творцем фахового академічного середовища Галичини, загалом України. Будучи державником-соборником, у часи Української національно-демократичної революції 1917–1921 рр. для українських дипломатів у Бресті спішно виготовив карту західних етнічних кордонів України¹. Прагнув відродити історичну пам'ять у гімназистів Рогатина, Львова, Жовкви, академіків Українського таємного університету, вихованців Львівської богословської академії.

Спробував себе і як політик, вступивши 1914 р. до Союзу визволення України, а 1921 р. – до центрристської Української народно-трудової партії. Займався просвітництвом у період гітлерівської окупації. Не покинув рідний край, побратимів по перу, фаху і в період радянської займанщини. Намагався бути оптимістом навіть у період суспільного розпаду. Історик консервативно-державницької школи² сміливо реконструював минувшину рідного народу, щиро сповідував українську національну ідею – і якраз у цьому його сила і велич.

Перші наукові проходи майбутній вчений започаткував у Львівському університеті і знаному в багатьох країнах світу Науковому товаристві імені Шевченка. Власне Іван Крип'якевич став одним із очільників цього товариства, що в умовах бездержавності кінця ХІХ – першої третини ХХ століття виконувало функції національної академії наук. Допитливий гімназист познайомився з цією інституцією ще 1902 р., коли досвідчений бібліотекар Михайло Павлик позичив юнакові у сусідній кам'яниці по вул. Чарнецького, 26 “Записки НТШ” (том 47) зі статтею Івана Франка “Козак Плахта”. Власне після студювання цього видання, згадує Іван Крип'якевич, він вирішив стати істориком України. А вже у 1905–1906 рр. у “Записках НТШ” з'явилось аж 20 його перших молодечих студій, оглядів, рецензій. Чи не тому у червні 1905 р. університетський професор Михайло Грушевський рекомендував амбітного студента філософського факультету до вступу в Етнографічну комісію товариства, в якій заправляли такі велетні наук, як Іван Франко, Олександр

¹ *Крип'якевич І.* Спогади // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2001. – Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. – С. 114.

² *Дашкевич Я.* Постаті. – Львів, 2007. – С. 487–501.

Барвінський, Федір Вовк, Борис Грінченко, Володимир Шухевич, Олександр і Філарет Колесси. Наступного року молодого академіка Івана Крип'якевича разом із його ровесниками Іваном Дорошенком, Василем Герасимчуком, Іваном Кривецьким прийняли до Археографічної комісії, яку очолював сам Михайло Грушевський. Молодий професор-бородань, як згадував Іван Крип'якевич, мав милий глибинний голос і завжди звертався до молодих колег “пане товаришу”. Разом з Михайлом Грушевським, Михайлом Возняком, Володимиром Дорошенком 1909 р. молодий історик і бібліофіл засновує Бібліографічну комісію НТШ, на засіданнях якої регулярно обговорювалися проблеми української та українознавчої бібліографії. Власне тоді вчений започатковує дослідження літопису друкарства у середньовічному Львові та інших західноукраїнських містах; особливо його цікавить доля Івана Федоровича. Археографічна комісія профінансувала джерелознавчі пошуки юнака в архівах і бібліотеках Кракова, Варшави і Москви, де він зібрав матеріали до літопису Хмельниччини і “винотував україніку”. Загалом студії з українсько-російської історії займали провідне місце у науковій діяльності історика³.

1911 р. молодий дослідник успішно захистив у Львівському університеті докторат “Козачина та Баторієві вольності” й обраний дійсним членом НТШ. Як член Союзу визволення України у роки Першої світової війни підтримує культурно-освітні акції легіону УСС на Волині, де серед місцевих учителів і учнів відроджених українських шкіл поширює Святе письмо, а також українську наукову та науково-педагогічну літературу, організовує Шевченківські свята⁴. Після поразки Західно-Української Народної Республіки й інкорпорації Східної Галичини і Волині до Другої Речі Посполитої деякий час поринає у політичну діяльність. У червні 1922 р. на Першому Міжпартійному з’їзді у Львові І. Крип'якевич виступив із рефератом про Холмщину і Волинь, запропонувавши галицьким політикам консолідувати зусилля для вироблення спільної тактики супроти польської окупаційної влади. Водночас критикує еміграційний уряд ЗУНР за курс на державну самостійність

³ Крип'якевич І. Галичина і російська Україна // Діло. – 1911. – Ч. 54. – 10 березня; *Його ж.* Україна і Москва. З давньої боротьби за владу // Діло. – 1917. – Ч. 172. – 25 липня; *Його ж.* Занепад Великої Росії // Діло. – 1918. – Ч. 24. – 2 лютого; *Його ж.* Московська приязнь // Свобода. – 1918. – Ч. 5. – 2 лютого; *Його ж.* Перший прихід російських військ до Києва // Свобода. – 1918. – Ч. 10. – 9 березня; *Його ж.* Українсько-московський договір 1654 р. і устрій України // Календар Товариства “Просвіта” на 1918 рік. – Львів, 1917. – С. 108–118; *Його ж.* З пограничної українсько-московської переписки 1649–1651 // ЗНТШ. – Т. 150. – 1929. – С. 81–91; *Його ж.* Зв’язки Західної України з Росією до середини XVII ст.: Нариси / Акад. наук УРСР. Ін-т суспільних наук. – Київ, 1953. – 72 с.; *Його ж.* Богдан Хмельницький і Москва // Український історик. – 1969. – № 1–3 (21–23). – С. 141–143. – С. 138–139; *Його ж.* Богдан Хмельницький і Москва // Зборівщина – наш рідний край. – Торонто, 1985. – С. 51–55.

⁴ Крип'якевич І. Українська Волинь. Минувшина і теперішність // Українське слово. – 1915. – Ч. 108, 111, 118; *Його ж.* Волинські школи, Кривавого року // Віденський ілюстрований альманах на 1917 рік / [Злагодив Ярослав Весоловський]. – Відень: Загальна рада, 1917. – С. 211–215; *Його ж.* Давні українські школи у Володимирі Волинському // Звідомлення управи української народної школи ім. Шевченка в Володимирі-Волинському. – Володимир-Волинський: Заходом Шкільного комітету, 1917. – С. 3–9; *Його ж.* Українські школи на Волині // Календар товариства “Просвіта” на 1917 рік. – Львів, 1917. – С. 116–121; *Його ж.* Українські школи на Волині (Комунікат Бюро культурної помочи) // Діло. – 1917. – Ч. 52. – 4 березня; *Його ж.* Перша українська школа у Володимирі-Волинському // Рідна школа. – 1933. – № 9. – С. 154–155; *Його ж.* Шкільні традиції Володимира-Волинського // Рідна школа. – 1933. – № 7. – С. 104–105.

Галичини. З цього приводу у листі до С. Томашівського від 2 січня 1923 р. він зазначав: “Самостійність Галичини – це минувшина”. У травні 1923 р. на з’їзді Української народно-трудової партії обирається до її керівного органу – Тіснішого народного комітету, залучається до розробки партійної програми та відродження партійного органу – газети “Діло”⁵.

Водночас вчений тісно співпрацює із НТШ: його обирають до керівних органів товариства, зокрема секретарем (1920), а після від’їзду М. Кордуби до Варшави – директором (1934) історично-філософської секції⁶, дійсними членами якої у 1937 р. було 47 осіб. У різний час до неї обиралися відомі наддніпрянські та галицькі вчені Михайло Грушевський, Дмитро Багалій, Микола Біляшівський, Микола Василенко, Федір Вовк, Олександр Грушевський, Степан Дністрянський, Володимир Дорошенко, Володимир Охримович, Олександр Русов, Йосиф Сліпий, Омелян Терлецький, Дмитро Чижевський, Євген Чикаленко, Дмитро Яворницький та ін.⁷. У 1924–1937 рр. учений-енциклопедист редагує “Записки Наукового товариства імені Шевченка. Праці історично-філософської секції”, які стали інтелектуальним згустком світового наукового українознавства.

У міжвоєнний період учений плідно працює у різних комісіях НТШ. Зокрема у Бібліотечній комісії допомагає комплектувати фонд бібліотеки Товариства, якій передав не менше тисячі різних видань із власної збірні. У Комісії історії штуки разом із Василем Щуратом, Іваном Трушем, Миколою Голубцем розробляє концепцію фундаментальної “Історії української культури” (1937). Музейній комісії вчений допоміг підготувати експозицію Українського національного музею НТШ. Водночас очолював Комісію Музею воєнно-історичних пам’яток, яка організувала збір і упорядкування документів легіону УСС і Галицької армії, на основі яких у приміщенні Українського товариства допомоги інвалідам 1937 р. відкрито унікальний музей (нині вул. ген Чупринки, 48). До цієї акції він залучив видавця Івана Тиктора, істориків Івана Карпинця і Омеляна Прицака, мистецтвознавця Михайла Драгана, засновника “Січі”, адвоката Кирила Трильовського. У цей час учений долучається до редагування і написання фундаментальної “Історії українського війська”, фактично ставши фундатором української військово-історичної науки.

Як член Правничої комісії Іван Крип’якевич обговорював проблеми історії держави і права, правничої термінології. Його цікавили й засідання Музикологічної комісії, які провадив Станіслав Людкевич. Регулярно брав участь у роботі Історично-джерелознавчої комісії (очолювали Омелян Терлецький, Микола Андрусак), яка готувала підручну бібліографію історії України.

Як голова Комісії старої історії (Ярослав Пастернак, Роман Зубик, Володимир Мацяк, Йосип Пеленський, Богдан Барвінський, Ярослав Рудницький, Олександр Цинкаловський, Володимир Залозецький, Маркіян Смішко, Іван Шендрик, Василь Гарасимчук, Теофіл Коструба, Осип Назарук) та нової історії України НТШ (Ілля Витанович, Роман Роздольський, Іван Карпинець, Микола Пасіка, Омелян

⁵ Листування Степана Томашівського з Іваном Крип’якевичем (лютий 1906 – червень 1930 рр.) / [упор. Н.Халак]. – Львів, 2015. – С. 13–16, 119–120.

⁶ Крип’якевич І. Спогади // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2001. – Вип. 8: Іван Крип’якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. – С. 125.

⁷ Брега Г. Історично-філософська секція Наукового товариства імені Шевченка / Г. Брега // Енциклопедія історії України. – Київ, 2005. – Том. 3. – С. 583–584.

Пріцак та ін.) вчений прагнув винести на обговорення актуальні проблеми історії та культури України, зокрема періоду Галицько-Волинської держави, Хмельниччини, доби Української революції 1917–1921 рр. Завжди цікавими були його виступи і публікації, присвячені західним етнографічним мемам Галичини і Холмщини (цією гострополітичною темою згодом захопився і його учень Ярослав Ісаєвич). Учений добре знав набутки європейської, насамперед польської історіографії. Намагався не поривати діалогу із польськими колегами; 1928 р. разом із старшим колегою Мироном Кордубою взяв участь у з'їзді істориків Східної Європи у Варшаві, де виступив із рефератом про стан історичної науки в Україні⁸.

Історик прагнув нав'язати творчі взаємини з ученими УРСР. Навесні 1929 р. на запрошення Михайла Грушевського відвідав академічні установи Києва, виступив з рефератом про державу Б. Хмельницького на історичній секції Всеукраїнської Академії Наук, познайомився з відомими наддніпрянськими істориками Дмитром Багалієм, Миколою Василенком, Веніаміном Кордтом, економістом і географом Костянтином Воблим; у Харкові зустрівся із земляком, географом Степаном Рудницьким⁹.

У міжвоєнний період, окрім уже згаданих “Історії українського війська” та “Історії української культури”, за його участю виходять узагальнюючі україноцентричні праці “Велика історія України” (1935), “Всесвітня історія” (1939), а також малоформатна “Мала історія України” (1921, 1924). Спільно з Володимиром Кубійовичем готує фундаментальні видання “Атлас України і сумежних земель” (Львів, 1937; карта “Українські землі (1914–1923)” та “Географія України і сумежних земель” (Львів, 1938; стаття “Історія української колонізації”). До друку своїх праць учений вміло залучав талановитого менеджера – видавця Івана Тиктора, який, за словами Івана Крип'якевича, на цих книжках зробив “кокосові інтереси”. Власне у цих та інших своїх роботах учений державницького історіографічного напрямку намагався показати український історіографічний процес рівнорядний і рівновартісний з історичним розвитком інших народів. Особливу ж увагу вчений звертав на процеси націєтворення і державотворення, не забуваючи про соціальні аспекти історії. Іван Крип'якевич, як зауважив Ярослав Ісаєвич, стояв на позиціях національного солідаризму, підкреслював не лише необхідність єднання всіх верств народу, але й той факт, що розмах національної справи завжди надавав зрив народних мас¹⁰. Видається, що цей висновок є цінним не лише для науковців, але й сучасних політиків, які інколи нехтують уроками новітньої історії.

Водночас Іван Крип'якевич став очільником історико-краєзнавчих студій у регіоні, брав участь у діяльності туристично-краєзнавчого товариства “Плаї”, організовував краєзнавчі подорожі молоді на Брідщину та Пліснесько, до місця Зборівської битви 1649 р., вздовж Дністра, побував у Луцьку, Крем'янці, Бересті; опублікував краєзнавчі нариси про Львів, Галич, Володимир, Жовкву, Зборів, Самбір, Страдч, Гримайлів, Брюховичі, Волинь, Холмщину, Бойківщину, Чигирин і

⁸ Крип'якевич І. Спогади // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2001. – Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. – С. 117.

⁹ Там само. – С. 121–122; Комісія старої історії України НТШ у Львові (За матеріалами записників Осипа Назарука, 1935–1936) // Там само. – С. 306–329.

¹⁰ Ісаєвич Я. Іван Крип'якевич – історик і організатор наукового життя // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2001. – Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. – С. 14–15

Суботів та ін.¹¹ Радив записувати топоніміку старого Львова, мріяв про видання історичного атласу України. Під впливом батька, уродженця Холмщини, прискіпливо

¹¹ Крип'якевич І. З історії м. Підгороддя // ЗНТШ. – 1911. – Т. 103. – Кн. 3. – С. 191–200; *Його ж.* Львівське житє в часах Шашкевича // Неділя. – 1911. – Ч. 43/44. – С. 11–14; *Його ж.* На Баторівці // Діло. – 1912. – Ч. 137. – 20 червня; *Його ж.* На Клепарові // Діло. – 1912. – Ч. 108. – 15 травня; *Його ж.* Школа ім. короля Данила // Діло. – 1912. – Ч. 143. – 27 червня; *Його ж.* Вороги української держави // Свобода. – 1917. – Ч. 52. – 29 грудня; *Його ж.* Берестя // Свобода. – 1918. – Ч. 4. – 26 січня; *Його ж.* Княжий город Галич. – Львів, 1923. – 16 с. (Історична б-ка “Просвіти”. – Ч. 2); *Його ж.* З історії Гуцульщини // ЛНВ. – 1923. – Т. 80. – Кн. 7. – С. 238–244; Т. 81. – Кн. 11. – С. 247–259; Т. 82. – Кн. 12. – С. 338–343; *Його ж.* З під львівських проходів // Діло. – 1923. – Ч. 86. – 21 липня; *Його ж.* По княжій Львові (на спомин проходу 2.11.1924) // Діло. – 1924. – Ч. 250. – 8 листопада; *Його ж.* Слідами княжого Львова. Топографія // Стара Україна. – 1924. – Ч. 12. – С. 184–185; *Його ж.* Богданівська каплиця біля Підлісець Крем'янецького повіту // Туристика і краєзнавство. – Львів, 1925. – № 2. – С. 2; *Його ж.* Легенда про печери у Страдчі (біля Янова під Львовом) // Туристика і краєзнавство. – Львів, 1925. – № 1. – С. 3–4; *Його ж.* Мандрівки Якова Головацького. 1832–1840 // Туристика і краєзнавство. – Львів, 1925. – № 1. – С. 1–3; № 2. – С. 3–4; *Його ж.* Печери в Галичині // Туристика і краєзнавство. – Львів, 1925. – № 2. – С. 1–2; *Його ж.* Приповідки про галицькі міста // Туристика і краєзнавство. – Львів, 1925. – № 2. – С. 4; № 3. – С. 4; *Його ж.* Прогулька до Медової Печери // Туристика і краєзнавство. – Львів, 1925. – № 3. – С. 3–4; *Його ж.* Княжий город Галич // Календар Українського народного союзу на 1927 р. – Jersey City (Джерзі Сіті), 1926. – С. 81–82; *Його ж.* Пам'ятки княжих часів у Перемишлі // Український голос. – 1927. – 7 січня. – № 2(384); *Його ж.* Звідки пішла назва “Медобори” // Вісник природознавства. – 1928. – № 2. – С. 114–115; *Його ж.* Високий замок // Життя і знання. 1930–1931. – № 3(39). – С. 65–67; *Його ж.* З минулого Жовкви. – Жовква, 1930. – 36 с.; *Його ж.* Картини з історії Жовкви // З минулого Жовкви. – Жовква, 1930. – 36 с.; *Його ж.* Проходи по старім Львові // Життя і знання. – 1930–1931. – 2(38). – С. 41–46; *Його ж.* Шануймо наше минуле. Про музей і словник діячів Жовківщини // З минулого Жовкви. – Жовква, 1930. – С. 30–32; *Його ж.* Від Високого Замку до Личакова // Життя і знання. – 1930–1931. – № 10(46)–11(47). – С. 308–311; *Його ж.* Волинь – носій української культури. Давні школи на Волині // Неділя. – 1931. – Ч. 26(146). – 19 липня. – С. 4–5; *Його ж.* Довкола середмістя Львова // Життя і знання. – 1930–1931. – № 9(45). – С. 271–274; *Його ж.* Історичні проходи по Львові // Життя і знання. – 1931. – № 1(49). – С. 18–20; – № 2(50). – С. 38–40; – № 3(51). – С. 72–76; Крип'якевич І., Олійник Г. Коротка історія Грималова і сіл судового округу. – Грималів: Просвіта. – 1931. – 132 с. – 1 мапа; Крип'якевич І. Львівський ринок // Життя і знання. – 1930–1931. – № 4(40). – С. 104–107; № 5(41). – С. 131–135; *Його ж.* На Личакові // Життя і знання. – 1930–1931. – № 12(48). – С. 361–364; *Його ж.* Руська вулиця у Львові // Життя і знання. – 1930–1931. – № 6(42). – С. 174–177; *Його ж.* Середмістя у Львові // Життя і знання. – 1930–1931. – № 8(44). – С. 225–228; *Його ж.* Церков Успення у Львові // Життя і знання. – 1931. – С. 214–215; *Його ж.* З історії галицького краєзнавства // Збірник фізіографічної комісії Наукового товариства ім. Шевченка. – Львів, 1932. – Вип. 4–5. – С. 111–128; *Його ж.* З історії Жовкви // Життя і знання. – 1932. – № 13, 14, 15; 1933. – № 1; *Його ж.* Історичні проходи по Львові. – Львів: Просвіта, 1932. – № 771. – 168 с. Рец.: Коструба Т. Крип'якевич Іван. Історичні проходи по Львові. Львів 1932 // Записки ЧСВВ. – 1935. – Т. 6. – Ч. 1–2. – С. 416–418; *Його ж.* Чигирин і Суботів з візитації 1726 р. // ЗНТШ. – Т. 151. – 1932. – С. 191–194; *Його ж.* З історії Підлютого в 1810–1860 рр. // Лікарський вісник. – 1934. – № 2. – С. 43–45; *Його ж.* З історії Гуцульщини // “Просвіта” Гуцульщини. – Львів, 1936. – С. 6; *Його ж.* Княжий Самбір і Самбірська волость // Літопис Бойківщини. – 1938. – № 10. – С. 26–33; *Його ж.* Українські оселі в Люблинщині // Життя і знання. – 1939. – № 2(137). – С. 52–53; *Його ж.* З минулого Шевченкової батьківщини // Записки історичного та філологічного факультетів / Львів. держ. ун-т ім. Ів. Франка. – Київ, 1940. – Т. 1. – С. 130–147; *Його ж.* З минулого міста Львова // Література і мистецтво. – Львів, 1941. – № 5. – С. 41–43; *Його ж.* Из истории Львова // За советскую отчизну. – 1945. – № 215. – 7 октября; *Його ж.* Львів. Короткий довідник / [під ред. Г. П. Пінчука]. – Львів: Вільна Україна, 1945. – 84 с.; *Його ж.* Старий Львів. Історичний нарис // Радянський Львів. – Львів, 1945. –

досліджував історію, культуру та побут населення цього регіону¹². Свої знання та досвід учений передавав не лише гімназістам, але й разом із Я. Пастернаком, Ю. Полянським, М. Чубатим, К. Чиховичем, Ю. Дзеровичем студентам Львівської богословської академії¹³.

Вчений-бібліофіл прагнув підтримати українське книгознавство і пресознавство. Відтак 1929 р. він став співорганізатором Українського товариства бібліофілів у Львові, друкував розвідки про давніх львівських книгарів і середньовічні міські бібліотеки в часописі товариства “Українська книга”. Чимало статей присвятив першодрукарю Івану Федоровичу, давнім папірням, екслібрисам відомих науковців, митців, громадських і церковних діячів. Намагався узагальнити досвід функціонування українських і зарубіжних бібліотек¹⁴.

№ 5–6. – С. 56–50; *Його ж.* Нариси з історії Львова. – Львів: Книжково-журнальне видавництво, 1956 (Автор розділу 2, § 2: Львів княжих часів. – С. 20–31 з іл. і карт., розділу 5, § 3: Досягнення львівських учених. – С. 399–412. У співавторстві з С. Гребінським і Є. Паперним); *Його ж.* Деякі літописні назви з Галичини // ЗНТШ. – Т. 222. – С. 313–315; *Його ж.* Історичні проходи по Львові / [Упоряд. тексту, текстологічне опрацювання та примітки Богдана Якимовича, передмова Ярослава Ісаєвича]. – Львів: Каменяр, 1991. – 167 с.

¹² *Крип'якевич І.* Холмські колядки і щедрівки // Українське слово. – 1916. – Ч. 7; *Його ж.* 3 народних пісень Холмщини // Українське слово. – 1915. – Ч. 46. – 27 серпня; Ч. 47. – 28 серпня; Ч. 49. – 30 серпня; Ч. 50. – 31 серпня; Ч. 51. – 1 вересня; Ч. 52. – 2 вересня; Ч. 54. – 4 вересня; Ч. 61. – 11 вересня; Ч. 62. – 12 вересня; Ч. 63. – 13 вересня; Ч. 68. – 18 вересня; *Його ж.* 3 холмських типів. Записки русофіла // Українське слово. 1915. – Ч. 132. – 21 листопада; *Його ж.* Письменники і просвітителі Холмщини // Українське слово. 1915. – Ч. 90. – 10 жовтня; Ч. 7. – 17 жовтня; Ч. 94. – 24 жовтня; *Його ж.* Українські школи на Холмщині // Українське слово. 1915. – Ч. 59; *Його ж.* Холмщина. – Львів: Видання Союзу визволення України. – 1915. – 32 с.; *Його ж.* Для Холмщини і Волині // Діло. – Ч. 104. – 23 квітня; *Його ж.* Холмські традиції // Діло. – 1918. – Ч. 34. – 14 лютого; *Його ж.* Як поляки опікувалися Холмщиною // Свобода. – 1918. – Ч. 8. – 23 лютого; *Його ж.* Перший історик Холмщини [єпископ Яків Суша] // Наша Батьківщина. – 1939. – № 2. – С. 34–37; *Його ж.* З минулого Холмщини // Календар-альманах на 1943. – Краків; Львів, 1942. – С. 43–48; *Його ж.* З історії Холмського Собору // Холмська земля. – 1943. – Ч. 18. – 2 травня; *Його ж.* Старий Холм (Сторіччя XVI–XVIII) // Краківські вісті. – 1943. – Ч. 110. – 26 травня; *Його ж.* Церкви Холмщини і Підляшся // Холмський православний народній Календар на 1944 р. – Холм, 1943. – С. 45–49.

¹³ *Гентош Л.* Митрополит Шептицький. 1923–1939. Випробування ідеалів. – Львів, 2015. – С. 357–358.

¹⁴ *Крип'якевич І.* Народні бібліотеки // Перший просвітно-економічний конгрес. – Львів, 1908. – С. 201–208; *Його ж.* Інструкція для люстраторів читалень “Просвіти”, прийнята організаційною комісією товариства “Просвіта” дня 31 грудня 1909 р. // Письмо з “Просвіти”. – 1910. – Ч. 1. – С. 4–6; *Його ж.* Бібліотека українського педагогічного товариства // Письмо з “Просвіти”. – 1913. – Ч. 9. – С. 266–268; *Його ж.* Бібліотека “Сільського господаря” // Письмо з “Просвіти”. – 1913. – Ч. 9. – С. 269; *Його ж.* 3 бібліотечної організації в Німеччині // Письмо з “Просвіти”. – 1913. – Ч. 6. – С. 171–173; *Його ж.* Народні бібліотеки в Норвегії // Письмо з “Просвіти”. – 1913. – Ч. 5. – С. 147–149; *Його ж.* Хроніка наших бібліотек. З бібліотечної літератури // Письмо з “Просвіти”. – 1913. – Ч. 7. – С. 213–214; *Його ж.* Екслібрис на Україні в XVII–XVIII вв. // Стара Україна. – 1925. – Ч. 1–2. – С. 17–18; *Його ж.* Занепад української книжки // Політика. – 1926. – Ч. 3–4. – С. 51; *Його ж.* Причинки до словника українських граверів // Бібліологічні вісті. – 1926. – № 4(13). – С. 22–25; *Його ж.* До історії львівської гравюри // Бібліологічні вісті. – 1927. – № 1(14). – С. 80–83; *Його ж.* До історії почаївської друкарні // Записки ЧСВВ. – 1928. – Т. 3. – Вип. 12. – С. 246; *Його ж.* Давня топографія гр.-кат. Духовної Семінарії у Львові // Праці гр.-кат. Богословської Академії у Львові. – Львів, 1935. – Т. I–II. – С. 215–231; *Його ж.* З історії книги у Львові. Рукописна книга до половини XVI ст. // Українська книга. – Львів, 1937. – № 1. – С. 6–8; *Його ж.* З львівських бібліотек

Після приєднання краю до УРСР керував Львівським відділом Інституту історії України АН УРСР (діяв у Онуфріївському монастирі ЧСВВ), очолив кафедру історії України Львівського університету, ректором якого призначили наддніпрянця Михайла Марченка. У квітні 1941 р. на підставі друкованих праць йому присвоїли ступінь доктора історичних наук і надали звання професора. Не без впливу І. Крип'якевича київський історик невдовзі написав добротний підручник “Українська історіографія”, який не втратив своєї наукової вартості й нині. На жаль, Івану Петровичу так і не вдалося сформувати повноцінної кафедри історії України, яка фактично складалася із двох-трьох викладачів і лаборанта (інші кафедри – історії СРСР, стародавнього світу, колоніальних країн були значно більшими).

У роки воєнного лихоліття вчений знову завідував Історичною секцією НТШ (відновлене 1941 р.), що формально існувала як науковий сектор Українського Центрального Комітету¹⁵. Тоді ж історик спілкувався з митрополитом Греко-католицької церкви Андреем Шептицьким у справі збереження церковної документалістики, друкував багато історичних нарисів у періодиці.

По війні знову завідує Львівським відділом Інституту історії України АН УРСР, обирається завідувачем кафедри історії України і деканом історичного факультету Львівського університету (1944–1946). Утім, у владних кабінетах Києва і Москви з'явилися доноси про націоналістичні “пережитки” вченого, якого 1946 р. спішно ізолюють зі Львова і переводять до столиці, Інституту історії України і Центральної наукової бібліотеки України, де йому доручають описувати київські стародруки. Деякий час учений працює в Українському державному музеї етнографії та художнього промислу АН УРСР у Львові (1948–1950). Нарешті, 1951 р. він очолює відділ історії України новоствореного Інституту суспільних наук АН УРСР, а в 1953–1962 рр. стає його директором. Ініціює видання збірника “З історії західноукраїнських земель” (вип. 1–8, 1957–1963) і підтримує вихід зібрання “Дослідження і матеріали з української мови” (вип. 1–6, 1959–1964), публікує фундаментальну монографію “Богдан Хмельницький” (1954), нарис “Джерела з історії Галичини періоду феодалізму (до 1772 р.). Огляд публікацій” (1962), залучає працівників різних відділів до написання “Нарисів з історії Львова” (1956). Разом із Іваном Бутичем готує до друку “Документи Богдана Хмельницького. 1647–1657” (1961), редагує новостворений у Києві міжвідомчий збірник “Історичні джерела та їх використання”, де друкувалися джерела з історії Козацької держави (тогочасна цензура вимагала замінювати слово “державна” на “державність”). Велику увагу вчений приділяв упорядкуванню бібліографії історії України, зібрав власну

XVIII ст. // Українська книга. – Львів, 1937. – № 3. – С. 85–87; *Його ж.* Каталог бібліотеки львівської Ставропігії з 1619 р. // Українська книга. – Львів, 1937. – № 7–8. – С. 157–166; *Його ж.* Український екслібрис XVIII в. // Українська книга. – Львів, 1937. – № 4–5. – С. 110–111; *Його ж.* До історії львівського книгарства в XVII ст. // Українська книга. – Львів, 1937. – № 2. – С. 42; *Його ж.* Зв'язки Івана Федоровича з Краковом // Українська книга. – Львів; Краків, 1943. – № 5. – С. 23; *Його ж.* Невикористане джерело до історії старої книги // Науковий збірник Бібліотеки АН УРСР. – Київ, 1946. – Ч. 1. – С. 98–102; *Його ж.* Чергові дослідження над діяльністю Івана Федорова // Науковий збірник Бібліотеки АН УРСР. – Київ, 1946. – Ч. 1. – С. 94–97.

¹⁵ *Фелонюк А.* З листів Омеляна Прицака до Івана Крип'якевича (1942) // Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – Львів, 2015. – Вип. 8. – С. 268–273.

історико-краєзнавчу картотеку, яка нині зберігається в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Любов до науки, наукових пошуків Іван Петрович прищепив своїм синам Петрові і Романові, які й стали головними охоронцями наукового архіву і бібліотеки батька. Не нехтує краєзнавчо-просвітницькою роботою й невістка вченого, мисткиня Леся Крип'якевич. Науковий поступ видатного історика України продовжили його учні та колеги – Ярослав Ісаєвич, Ярослав Дашкевич, Юрій Сливка, Феодосій Стеблій, Микола Кравець, Віталій Гавриленко, Роман Кирчів, Володимир Грабовецький, Лариса Крушельницька, Уляна Єдлінська, Маркіян Смішко та інші історики, філософи та філологи. Чоловік внучки Івана Крип'якевича отець-доктор Михайло Димид був капеланом на київському майдані Революції гідності. Проповіді отця та революційні фотографії правнучки історика Климентини увійшли до книги-альбому “Каміння Майдану” (2014). Правнук Івана Крип'якевича – доброволець Збройних сил Артем Крип'якевич захищав у 2014–2015 роках Україну від новітньої агресії імперської Росії.